

על תפקיד התרגום מערבית לעברית בייצוג התרבות הערבית
והפלסטינית בעיני הקוראים היהודים בשנים 1931–1993

הודא אבו מוך

מאמר זה בוחן את התרגומים מערבית לעברית מאז שתורגם הרומן הערבי הראשון בעת המודרנית לעברית, בשנת 1931, ועד החתימה על הסכם אוסלו בשנת 1993. המחברת מבקשת לעמוד על אופן עיצוב דמותו של הערבי ותרבותו בתרגומים אלה. הדיון מתמקד ביצירות סיפורת ארוכות, רומנים ונובלות, שפורסמו בשנים אלה. פעילות התרגום מחולקת במאמר לשלושה שלבים, והתחלת כל שלב נקבעת על פי הופעתם של תרגומים מחדשים, שהציבו נורמות תרגום חדשות.

ראשיתו של השלב הראשון עם הופעת התרגום העברי של הרומן המצרי 'ימים' בשנת 1931, והוא נמשך כארבעה עשורים. תקופה זו התאפיינה בגישה אוריינטליסטית כלפי היצירות הערביות. על אף ההבדלים בין התקופה שקדמה להקמת המדינה ובין העשורים הראשונים לקיומה, שהחשוב בהם הוא הפיכת היהודים ממיעוט נשלט לרוב שולט, בשתי התקופות נמצא דפוס יחסים זהה מצידה של התרבות היהודית כלפי התושבים הערבים. התקופה שלפני הקמת המדינה התאפיינה במאבק מזוין של התנועה הציונית, על זרועותיה השונות, למען הקמת המדינה. אולם הקמתה בשנת 1948 לא הביאה לעצירה מיידית של המאבק. הטלת הממשל הצבאי על האוכלוסייה הערבית שנשארה בתוך גבולות המדינה עם הקמתה נועדה להבטיח שליטה מלאה על אוכלוסייה זו, מניעת חזרת הפליטים ושליטה בקרקעות. הממשל הצבאי המשיך את אותו המאבק כשהוא מעוגן בספר החוקים של המדינה הצעירה ומבוסס על 'תקנות ההגנה (שעת חירום) 1945'. ביטול הממשל הצבאי בשנת 1966 הביא להפחתת הפיקוח על המיעוט הערבי והכשיר את הקרקע לשלב השני.

השלב השני התחיל סמוך לאמצע שנות השבעים של המאה העשרים ונמשך כעשור. הוא התחיל בתרגומו של הרומן הפלסטיני 'הצבר' מאת סחר ח'ליפה, העוסק בהווייתם של הפלסטינים בגדה המערבית לאחר כיבושה בידי ישראל בשנת 1967. את מקומה של ההדחקה המוחלטת של התרבות והזהות

תקציר

הלאומית הפלסטיניות בתרגומי השלב הקודם תפסה בשלב זה מעין הכרה בסבלם של הפלסטינים תחת הכיבוש. זוהי תקופת ביניים, משום שהיא סללה את הדרך לשינויים שעמדו להתרחש בפעילות התרגום מערבית לעברית בשנות השמונים של המאה העשרים.

השלב השלישי התחיל בשנת 1984 עם תרגום 'האופסימיסט' מאת אמיל חפבי ל'עברית ונמשך כעשור. תקופה זו התאפיינה בפתחות בזירה העברית ובחדירתם של קולות שוליים אל המרכז הספרותי. בתקופה זו חלה עלייה משמעותית במספר התרגומים לעומת התקופה הקודמת, ותורגמו גם יצירות המבטאות את הנרטיב הפלסטיני על מלחמת 1948 והמעוררות על הקונסנווס הציוני.

ABSTRACT

THE ROLE OF ARABIC-HEBREW TRANSLATIONS IN THE
CONSTRUCTION OF THE ARAB CULTURE
IN THE EYES OF THE JEWISH READER FROM 1931 TO 1993

Huda Abu Much

This study examines Arabic works that were translated into Hebrew between 1931, when the first modern Arabic novel was translated into Hebrew, and 1993, when the Oslo accords were signed. I study the characterization of the Arab and his culture in the translation of long narratives, novels and novellas. The translational work shall be divided into three phases; each phase shall be determined in accordance with the appearance of innovative translations that present new translational norms.

The first phase begins with the appearance of the first Hebrew translation of the Egyptian novel *The Days* by Taha Hussein in 1931 and continues for about four decades. Since these translations were all colored by Zionist ideology, their approach tends to be Orientalist, portraying Arabic culture as backward, Other, and inferior. In some of the works, the original text shows sympathy for Western culture and even an attempt to collaborate with it. At the same time no novels and novellas by Palestinians authors are translated, as this culture was intentionally ignored.

The second phase begins in the mid-1970s and continues for about a decade, with the translation of the Palestinian novel *The Sabar* by Sahar Khalifeh (translated into English as 'Wild Thorns') at the outset. This novel deals with the lives of Palestinians in the West Bank following the Israeli occupation in 1967. The publication of this translation shows some acknowledgement of the Palestinian suffering under the Israeli occupation. This is an intermediate period as it paves the way for changes that took place in the Hebrew translation of Arabic works during the 1980s.

The third phase begins in 1984 as *The Pessoptimist* by Emil Habibi is translated into Hebrew. This period is characterized by openness and the penetration of marginal voices into Hebrew literature. Works expressing the Palestinian narrative of the 1948 war, which challenge the Zionist consensus, are translated.